

T.B.M.M.
HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Sayı : 13973
Tarih : 24.08.2021

Türkiye Büyük Millet Meclisi -
Türkiye Büyük Millet Meclisi
Başkanlığı
Tarih: 24/08/2021 16:20
Sayı: E-120.10-
0862457

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Urfa, Diyarbakır, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak'ta elektrik dağıtımını sağlayan Dicle Elektrik ve Dağıtım Anonim Şirketi (DEDAŞ) tarafından yapılan uzun süreli elektrik kesintileri, yetersiz altyapıya ilişkin sorunlar ve yüksek fatura bedelleri bölgede çiftçiliği bitirme noktasına getirmiştir. Her gün artan yüksek girdilerle boğuşan çiftçiler bölgenin tek enerji sağlayıcısı olan DEDAŞ'ın "Elektrik borcu var" gerekçesiyle tarımsal desteklemelerine el koyması nedeniyle içinde bulundukları zor durumdan çıkamamaktadırlar. DEDAŞ ise *"biz enerjiyi günlük olarak alıyoruz, peşin alıyoruz, vergilerini zamanında ödüyoruz, burada lütfen kullandığınız elektriğin bedelini ödeyin"* açıklaması yapmış, kesintilere gerekçe olarak *"kaçak elektrik kullanımını"* göstermiş ve bu gerekçeler üzerinden uyguladıkları politikaların haklılığını savunmuş ve elektrik kesintilerine devam etmiştir ve etmeye devam etmektedir. Oysa uzmanların açıklamalarına bakıldığında, DEDAŞ'ın iddialarının aksine, asıl sorunun DEDAŞ'ın gerekli alt yapı yatırımlarını gerçekleştirmemesinin ciddi kayıplara neden olduğunu ortaya koymuştur. Dolayısıyla DEDAŞ bir yandan yasal haklarını gerekçe göstererek diğer yandan da manipülatif söylemlerle meşruiyet 'kazandırdığı politikaları' aracılığıyla 6 ildeki çiftçilerin ve yurttaşlarının mağduriyeti derinleştirmeye devam etmektedir.

Bu bağlamda TBMM olarak DEDAŞ özelinde yaşanan bu soruna ivedilikle yapısal bir çözüm bulmak amacıyla Anayasa'nın 98'inci, Meclis İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılması için gereğini arz ve talep ederiz.

Ömer ÖCALAN

Şanlıurfa Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Kürtlerin yoğun yaşadığı illerde yoksulluk ve işsizliğin her geçen gün artması ile birlikte yurttaşlarımızın Dicle Elektrik Dağıtım A.Ş.'a olan borçlarını ödeyememesi artık yapısal bir soruna dönüşmüştür. DEDAŞ örneğinin ortaya çıkardığı gerçeklik, altın madenlerinde altın çıkaran yoksul Afrika halkı gibi, etrafındaki barajlarından elde edilen milyarlarca TL'ye rağmen basit bir elektrik faturasını dahi ödeyemeyen, tarladaki ürünü yanan, evdeki hastası tedavi olamayan ve icra sorunlarıyla muhatap olmak zorunda olan Kürt halkı gerçekliğidir. Sadece Urfa'da 12 bin 600 tarımsal sulama abonesi olan DEDAŞ, Urfa'da yaklaşık 2 milyar toplamda ise 6 ilde çiftinin 4,8 milyar TL elektrik borcu olduğunu açıklayarak, çiftçileri acilen ödeme yapmaya çağırarak borcunu ödemeyen tarımsal sulama abonelerinin enerjisinin kesileceğini beyan etmekte ve bu yöndeki uygulamasını artırarak devam etmektedir.

DEDAŞ'ın keyfi uygulamasından dolayı başta Kürt halkı olmak üzere bölge halkı, tarımsal ürünlerinin ziyan olmakta, faturalar yüksek gelmekte, uzun süreli elektrik kesintilerinden dolayı başta sağlık olmak üzere bir açıdan mağduriyetler yaşanmaktadır; çünkü elektrik kesintileri bütün yılı kapsayacak bir boyutta yaşanmaktadır. Özellikle yaz döneminde yaşanan elektrik kesintileri çiftçinin suya erişimini engellemekte ve tarımsal üretimi sekteye uğratmaktadır. Örneğin elektrik kesintilerinden dolayı çoğu zaman ilk ürün hasadı yanmakta ve çiftçiler mağdur olmaktadır. Çiftçiler için kritik önemde olan yaz ayları susuzluk içinde geçmektedir. Bununla birlikte bu yaz elektriğe bağlı gelişen su kesintileri pandemi sürecinde sağlık ve hijyen sorunlarına da yol açmış, online uzaktan eğitim süreci ve evde tedavi gören birçok kişinin sağlığını sekteye uğratmıştır.

Dicle Elektrik ve Dağıtım Anonim Şirketi (DEDAŞ), TEDAŞ'ın bölgesel özelleştirilmesi kapsamında 2013 yılından bu yana Diyarbakır, Şanlıurfa, Batman, Mardin, Siirt ve Şırnak illerinde elektrik dağıtımını sağlamaktadır. Bölgenin tek enerji sağlayıcısı konumunda olan DEDAŞ ekonomik sıkıntılar yaşayan bölge halkı için son yıllarda başlı başına bir sorun haline gelmiş durumdadır. Yüksek gelen elektrik faturaları, uzun süreli elektrik kesintileri ve altyapı sorunlarıyla gündeme gelen DEDAŞ, çiftçilere ödenen tarımsal destek ödemelerine ve hibelere banka aracılığıyla el koyarak tarımsal üretimin durma noktasına gelmesine neden olmuştur. DEDAŞ'ın enerji verdiği bölge büyük barajlara sahip olmasına rağmen tarımsal sulama baraj

sularıyla değil; daha çok yeraltı sularıyla yapılmaktadır. Yeraltı sularına erişim için enerji ihtiyacı da elektrikle sağlanmaktadır.

Yaklaşık 30 yıldır çiftçilik yaparak geçimini sağlayan Urfalı Mehmet Ali Karakeçili (52), 15 yıl önce kuru tarımı terk ederek, sulu tarıma geçtiklerini ancak sulu tarıma geçtikleri için pişman olduklarının dile getirmektedir. Karakeçili, *"Kuru tarım olduğu zaman gelirimizi ne kadar olduğunu biliyorduk. Bir ay önce mısır ektim. Tarlanın gübresi, ilacı, kaldırmayı, tırpanı yaklaşık 130 bin TL masrafım var. Benim bundan alacağım verim, su, elektrik olursa 110 ton, paraya çevirdiğimde tahmini 210 bin TL edecek. Ben 130 bin TL masraf yapmışım, bu tarlanın sulamada kullanılan elektrik bedeli yaklaşık 150 bin TL. DEDAŞ'ın bir sezonda uyguladığı fiyat bu. 6 ayda bir yeniliyor bu fiyatları. Bu fiyat çok yüksek, Harran'da barajdan trafo ile su alarak tarlasını sulayan çiftçi 16 bin TL veriyor. Biz ise 130-140 bin TL veriyoruz"*

Urfa'da hava sıcaklığının 45 dereceyi bulduğu günlerde zaman zaman 8 saat elektrik kesintisinin yaşandığını söyleyen Hasan Kılıç, *"Ürünler neredeyse kurudu. Tarlayı sulamaya başladığımız zaman su tarlanın ortasına yetişmeden elektrikler kesiliyor ve saatlerce gelmiyor. Su musluklarının olduğu tarafta sulanan ekinlerin boyu 35 santimi bulurken, su yetişmeyen tarlanın sonundaki ekinler bazı yerlerde 10 santim, bazı yerlerde ise kurudu"* ifadelerini kullanmaktadır.

Hasan Kılıç (35) ise yaklaşık 15 yıldır sulamacı olarak tarlalarda çalıştığını, tarlayı sulaması karşılığında elde edilen üründen yüzde 10 alarak 5 çocuğunun geçimini sağladığını, ekinlerin kuruması durumunda aç kalacağını ifade etmektedir. Sulama dışında bir meslek bilmediğini söyleyen Kılıç, *"Bizim mesleğimiz bu ama DEDAŞ çalışmamızı engelliyor. Biz kendi memleketimizde çalışmak istiyoruz, mevsimlik işçi olarak şehir şehir gezmek istemiyoruz. Dışarıya giden binlerce kişi yollarda rezil oluyor, ağır şartlarda çalışmak zorunda kalıyor"* diye tepkisini dile getirmektedir.

GEREKÇE

DEDAŞ'ın bölgedeki bu tarz uygulamaları, bir bakıma, 1990'ların meşhur işkence yöntemi olan 'elektrikli işkence' yöntemine benzer bir şekilde halkın bütününe dönük bir işkence yöntemine dönüştürülmüştür. Tarımsal üretim için en hayati dönem olan yaz aylarında Urfa, Batman, Diyarbakır, Mardin gibi şehirlerde bazen haftaları bulan elektrik kesintileri yaşanmasının başka bir açıklaması olamaz. Son bir iki aydır özellikle arpa ve buğday ile birlikte

tahıl ve yem fiyatlarının artışının bir nedeni de kuraklık ile birlikte DEDAŞ'ın uygulamalarıdır. Bununla birlikte elektrik kesintisi sadece gündelik hayatı değil, tek geçim kaynağı tarım olan çiftçilerin geleceğini de tehdit ediyor, kıtlığa yol açmaktadır. Elektronik tıbbi cihazlara bağlı hastalar, sıcağın korunmak için klimaya muhtaç olan yaşlılar, hastalar hayatı tehlike yaşıyor, eğitim almak için EBA'ya bağlanması gereken çocuklar en temel haklarından mahrum kalıyor ve hijyen koşulları ortadan kalktığı için salgın hastalık riski artmaktadır. DEDAŞ'ın veya bazı kesimlerin bilinçli olarak Türkiye'nin batısındaki kamuoyunu manipüle etmek içi bir biçimde oluşturulan "Kürtler kaçak elektrik kullanıyor" algısının aksine Elektrik Mühendisleri Odası'ndan profesyonellerin de değerlendirmeleri bu kayıp-kaçak oranının önemli bir sebebinin bölgedeki eski-ilkel altyapı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu altyapı nedeniyle kayıp oranı Türkiye'nin batısına göre daha yüksek olmaktadır. Altyapıyı yenileme yatırımlarına ağırlık vermesi ve bundan kaynaklı kayıpları önlemesi gereken DEDAŞ'ın faturaları şişirip, inzibati yöntemlerle de olsa, her halükarda parasını halktan tahsil ettiği için altyapı yenileme çalışmalarına cüzi miktarda kaynak aktarmaktadır.

Diyarbakır Sulama Birliğinin açıkladığı verilere göre; 2019-2020 yılları içinde çiftçinin kullandığı elektriğe %63 zam yapılmış ve çiftçiler ürettikleri ürünlerden elde ettikleri gelirin neredeyse hepsini bu borçlara vermek zorunda kalmıştır. Birliğin verilerine göre Diyarbakır'da çiftçiler dönüm başı ortalama 300 TL elektrik parası ödemektedir. Yine Kızıltepe Hububat ve Ticaret Merkezi Başkanı Mehmet Şerif Öter, Mardin'de dönüm başına ödenen faturaların Türkiye'nin diğer bölgeleriyle kıyaslandığında yaklaşık 10 kat fazla olduğuna dikkat çekmiştir. Öter; *"Mısır, pamuk ve süpürge otu gibi ürün ekiminde pompaj sulamalarının Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2020 yılı için belirlediği Su Kullanım Hizmet Bedeli Tarifeleri'ne göre, Türkiye'nin her yerinde dönüm başına 100 TL ödenirken, Mardin'de ikinci ürün olan mısır üretimi için kullanılan elektrik, dönüm başına 1000 TL ve üzerinde çiftçiye yansıtılmaktadır. Yaklaşık on yıldan bu yana özel şirketlere devredilen elektrik enerjisi sektörü, hizmet değerini yitirmiş ve bir rant alanına dönüşmüş durumdadır."* Örneğin, DEDAŞ'ın, Derik'in Kuyulu kırsal mahallesinde oturan çiftçi Orhan Temel'e, 75 günlük elektrik kullanımı için 375 bin TL'lik fatura kesmiştir.

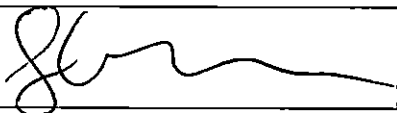
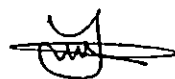
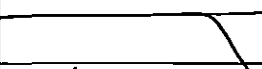
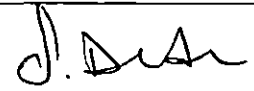
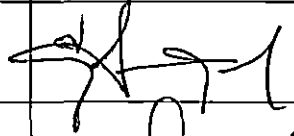
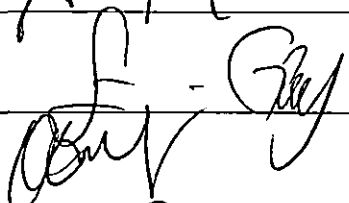
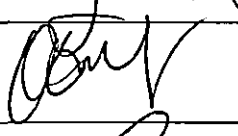
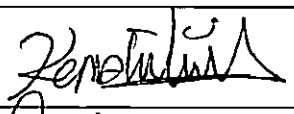
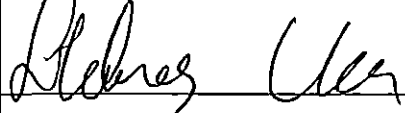
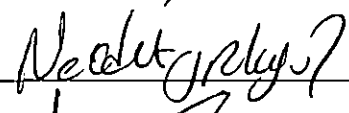
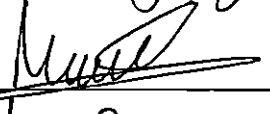
Çiftçilerin elektrik borçlarını ödeyememe durumunu zorlaştıran bir diğer husus ise Elektrik tahsilatı konusunda Bakanlar Kurulu'nun 6 Eylül 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 30527 sayılı *"Tarımsal sulamaya ilişkin vadesi geldiği halde ödenmeyen işletme ve bakım ücreti veya su kullanımı hizmeti bedeli ile elektrik borcu bulunan çiftçilerin borçlarının*

tarımsal destekleme ödemelerinden mahsuben alınmasına ilişkin” yasayı gerekçe gösteren DEDAŞ üreticinin ürünleri tarladayken elektriğini keserek zarara sokmakta, bankaya yatırılan desteklemelerine el koymaktadır. Bu kararla çiftçilerin elektrik borçlarının, “doğrudan tarımsal desteklerinden” kesilmesi sağlanmıştır. Bu kararın ardından ‘tahsilat yapılması’ için Ziraat Bankası’na gönderilen desteklemeler DEDAŞ’a aktarılmaktadır. Bu uygulama ile çiftçilere gönderilen destekler DEDAŞ’a aktarılmaya devam etmekte çiftçilerin itirazını değerlendiren yerel mahkemelerin verdikleri **“destek çiftçiye ödenmeli”** kararları ise DEDAŞ tarafından dikkate alınmamaktadır. Bu bağlamda Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 6 bin çiftçiye ilgilendiren bir karara imza atmıştır. DEDAŞ tarafından 2 bin çiftçiye 2013-2014 yılları arasındaki enerji kullanımına dair ‘borç ve kaçak elektrik’ gerekçesiyle gönderilen icra kararını bir kısım çiftçi 2016 yılında Kızıltepe Asliye Hukuk Mahkemesi çiftçileri haklı bularak borçların ve cezaların silinmesine hükmetti ancak DEDAŞ ilgili kararları dikkate almayarak mevcut hukuksuz uygulamalarını sürdürmektedir.

DEDAŞ elektrik gücünün yetersizliğini gerekçe göstererek Ceylanpınar’a bağlı 50 kırsal mahalle ile birlikte 15 gündür günde 4 saat elektrik kesintisi yapmaktadır. DEDAŞ’ın elektrik gücünün yetersizliğinin gerekçesinin aksine Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Özdağ, Türkiye’nin kurulu güç kapasitesinin mevcut talepten çok daha fazla olduğuna ifade etmektedir. Özdağ, *“Ülkenin elektrik enerjisi kurulu gücü 98 bin 162 megavat. En az 70 bin megavatın şu anda emre amade kullanılabiliyor olması lazım. Maksimum tüketim değeri ise bizim aldığımız bilgilere göre 50 bin megavat dolayında. Yani nereden baksanız 20 bin megavattan fazla hazır, el altında kullanılabilir sıcak bir yedek var”* bilgisini paylaşırken yetkililere *“Nasıl oluyor da siz 20 bin megavat daha yüksek bir yedek olduğu halde bunu yönetemiyorsunuz?”* sorunu yönelmektedir. Dolayısıyla ya bir keyfi uygulama söz konusu ya da bir yönetim zafiyeti olduğu açığa çıkmaktadır.

Son olarak Urfa’nın Haliliye ilçesine bağlı Çobanderesi mevkiinde bir araya gelen çiftçiler, DEDAŞ’ın çiftçilere yönelik uygulamalarını ve genel olarak uygulanan elektrik kesintilerine karşı Urfa-Mardin karayolunu traktör ve araçlarıyla trafiğe kapatarak protesto ederek sorunun bir an önce çözüm bulunmasını talep etmişlerdir.

Bu bağlamda ayrıntılı olarak tanımlanan DEDAŞ uygulamalarına ve çiftçilerin elektrik borcuna ilişkin yapısal bir çözüm bulmak amacıyla ivedilikle bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

1	FATMA KURTULAN	MERSİN	
2	ZÜLEYHA GÜLÜM	İSTANBUL	
3	MUSA PİROĞLU	İSTANBUL	
4	SERPİL KEMALBAY PEKGÖZEGÜ	İZMİR	
5	DERSİM DAĞ	DİYARBAKIR	
6	MURAT SARISAÇ	VAN	
7	SAİT DEDE	HAKKARİ	
8	BERDAN ÖZTÜRK	AĞRI	
9	HİŞYAR ÖZSOY	DİYARBAKIR	
10	EBRÜ GÜNAY	MARDİN	
11	OYA ERSOY	İSTANBUL	
12	ŞEVİN COŞKUN	MUŞ	
13	PERO DUNDAR	MARDİN	
15	AYŞE ACAR BAŞARAN	BATMAN	
16	KEMAL BÜLBÜL	ANTALYA	
17	FELEKNAS UCA	BATMAN	
18	NECDET İPEKYÜZ	BATMAN	
19	NUSRETTİN MAÇIN	ŞANLIURFA	
20	İMAM TAŞÇIER	DİYARBAKIR	